

ЧОРНОБИЛЬСЬКИЙ СЛІД НА ВСЕ ЖИТТЯ

14 грудня в Україні відзначають День вшанування ліквідаторів наслідків аварії на Чорнобильській АЕС – людей, які ціною свого життя і здоров'я змогли подолати страшну техногенну катастрофу 20-го століття, що сталася 26 квітня 1986 року. Саме 14 грудня було офіційно повідомлено про завершення будівництва саркофага над зруйнованим четвертим енергоблоком ЧАЕС, який став першою перемогою у приборкуванні «мирного» атому. Цей день ліквідатори називають своїм професійним святом, хоча кожен з них не здобував такої професії. Всьому їм довелося навчатися там, на місці, у чорнобильській зоні відчуження, ставши незамінними «гвинтиками» однієї великої «рятувальної машини». Тож тепер не лише в квітневий день 26 числа, а й 14 грудня вже стало доброю традицією вшановувати цих людей, які жертвували своїм здоров'ям, а то й своїм життям, захищаючи нас від згубного впливу ядерної катастрофи.

Гіркий присмак чорнобильської трагедії відчули на собі і чимало ліквідаторів з нашого району, які з честю пройшли випробування у неймовірно складних обставинах на мужність та стійкість і гідно виконали свій обов'язок. Серед них і 61-річний Василь Хомич Валькевич з смт Зарічне.

До Чорнобиля Василя Валькевича направили на початку 1988

жено», а вся зона відчуження була обнесена колючим дротом. Тож, найперше, що захотілося – відбути свою вахту і скоріше додому... По прибуттю, нам видали усім чорну форму – «спецовку», а із засобів захисту від радіації, хоч був вже 1988-рік, видали все той же єдиний «суперприлад» тодішньої цивільної оборони – респіратор «Лепесток» на основі марлевої пов'язки та індивідуальний дозиметр-накопичувач. Проте, скільки хто тих рентгенів набрав – нікому ніхто не показував, хоч покази й щоденно у нас знімали військові дозиметристи. На чорнобильській вахті ми замінили наших колег з Одеського автоуправління, переїхавши на їхні машини та автобуси. Зокрема, я прийняв автобус «ЛАЗ», яким в мої обов'язки входило перевозити на робочі зміни ліквідаторів з м. Чорнобиль у

частини були більш-менш чисті. Навіть не знаю чому так – очевидно, були заражені якісь окремі механізми і деталі, а може й від того, що він довгий час перевозив не менш заражених ліквідаторів... Метал і той накопичував радіацію, а що вже казати про людей... Ще, пам'ятаю, був один випадок і зі мною. Ми тоді

◆ 14 ГРУДНЯ - ДЕНЬ ЛІКВІДАТОРА

реальності жодних якихось грошових виплат чи допомог особисто я, як ліквідатор 3-ї категорії, не маю. Отримую звичайну пенсію в розмірі 1300 гривень. А щодо гарантованого державою права на безкоштовне придбання ліків, то навесні цього року я стояв у черзі, по-моєму, аж 1050-м. Скоріше померти можна, ніж дочекатися. І це стосується не лише медичних, а й пенсійних та інших питань стосовно чорнобильців-ліквідаторів, яким дедалі зрізають і так мізерні соціальні гарантії та норми. Виходить, що у свій час ми рятували світ від чорнобильської біди, а хто сьогодні порятує нас? Держава і влада, по суті, про нас вже забули, як забули і про «афганців». Ось побачите, пройде ще трохи часу, і так само забудуть й про нинішніх наших захисників – воїнів АТО. Така вже у нас система. Не подумайте, що я на щось жаліюсь чи нарікаю – це просто констатація фактів і нашої сьогоденної, не вельми втішної реальності. Таке вже у нас життя зараз у всіх: хочеш жити, то «крутись», як можеш. Отож, і «кручусь» – то на заробітки їздив, то ще десь підробляю, то в господарстві клопочусь. У

кевича направили на початку 1988 року – на той час він працював водієм автобуса у Зарічненському АТП – 15645, куди він влаштувався ще у 1975-му, після служби в армії, де також був водієм.

– Звістку про відрядження до Чорнобиля я отримав 13 лютого, – пригадує ті роки Василь Хомич. – До мене чорнобильську вахту вже встигли пройти багато моїх колег з нашого автопідприємства – ось надійшла і моя черга. Загалом, рознарядка з обласного автоуправління тоді надійшла на трьох наших працівників: мене, Миколи Улітка та Сергія Вишне-вського. Отож, утрьох нас, можна сказати, добровільно-примусово відправили спершу в Рівне, де біля автоуправління зібрали спеціалістів – водіїв, мотористів, авто-слюсарів, зварювальників тощо з усієї області. Там всіх завантажили у шість автобусів і відправили до Чорнобиля, де я пробув рівно місяць, як і передбачало відрядження.

За словами Василя Хомича, якогось великого страху чи небажання їхати туди особисто у нього не було. Сказали: треба – значить треба. Хоча, звичайно, певну інформацію від своїх колег-попередників про Чорнобиль він мав. Проте, перші враження від побаченого у зоні відчуження його приголомшили.

– Насамперед, вразила моторозна картина згорілого від високої радіації лісу, немов після пожежі, – ділиться своїми спогадами ліквідатор.

– Отоді, мабуть, вперше зрозумів, куди насправді потрапив. Додавало неприємних відчуттів й те, що кругом стояли таблички із загрозливим написом «Зара-

м. Прип'ять, де раніше жили енергетики, які обслуговували атомну станцію. Це, ще зовсім недавно красиве місто, у котрому вирувало життя, перетворилося на привид, адже у ньому не залишилося ні душі. Одні собаки zostалися та ворони. Людей, котрі тут жили, евакуювали ще у перші дні після аварії – вони, покидаючи свої домівки, забирали лише документи та найнеобхідніші речі, а все інше їхнє майно, меблі залишилися на своїх місцях. Звісно, люди тоді ще сподівалися невдовзі повернутися... У нашій бригаді ліквідаторів був один колишній житель Прип'яті, який, після евакуації і переселення, теж приїхав сюди на вахту. То він, підійшовши до свого будинку, де раніше жив з сім'єю, і бачачи, як з його балкону викидають вниз домашні речі, що вже були заражені і підлягали спаленню чи захороненню, не міг стримати сліз...

Не дивлячись, що після аварії на ЧАЕС пройшло вже майже два роки, перебування людей у зоні відчуження все ще було небезпечним. Підступний ворог – радіація, у якого ні запаху, ні смаку, ні обличчя, а лише тріск дозиметра, підстерігав ліквідаторів всюди. Але люди робили свою роботу в зоні, не зважаючи на небезпеку. Власне, тоді ніхто з них і не знав толком про радіацію та її наслідки в подальшому...

– При кожному робочому виїзді мій автобус перевіряли військові дозиметристи і, якщо їхні прилади показували перевищену норму, його відправляли на мийку спеціальним дезрозчином, – розповідає далі Василь Хомич. – І майже завжди він «фонив», особливо, середина автобуса, бо передня і задня його

ремонтували один трактор в зоні. Після ремонту пішли в їдальню на обід, всі пройшли, а мене на вході не «пропустив» японський прилад, який в кожного, хто проходив крізь його «раму», автоматично вимірював радіацію. Жінка, яка стояла біля цього приладу, каже: «Ідьте, помийте взуття, бо саме в ногах найбільше зашкалює». Помив, знову заходжу в їдальню – і знову «фонить». «Знімайте чоботи, – мовить та жінка, – ось капці надіньте...» Скинув я свої кирзачи і вже у тапочках нормально пройшов. Виявляється, на підсовах моїх чобіт був заражений солідол, на який я десь наступив при ремонті того трактора...

Відбувши в Чорнобилі свою вахту, Василь Валькевич повернувся назад у Зарічненське АТП – 15645, на якому пропрацював аж до його розвалу. Звідки й вийшов на пенсію. Місячне перебування в небезпечній зоні відчуження не минулося йому безслідно – у фізично міцного раніше чоловіка, який до Чорнобиля активно дружив зі спортом, приймаючи участь у різних районних змаганнях, почав різко «стрибати» тиск та стала нестерпно боліти голова. Тож, не раз довелося лікуватися і в обласній «чорнобильській» лікарні, і тут, в районній. І всюди – за власні кошти...

– Якщо маєш гроші, то, відповідно, й лікують тебе, а нема – то хоч вмирай, а безкоштовно на тебе ніхто й не подивиться, – невесело зазначає мій співрозмовник. – І тут я вам нічого нового й цікавого не відкриваю – це вже всім відомо, як то кажуть, давно пройдений етап. І взагалі, пільги для ліквідаторів, які передбачені «чорнобильським» законом, існують лише на папері. В

господарстві клопочуться. У вільний час люблю й порибалити, бо ж живу поряд з річкою. Біда лишень, що риби вже майже не залишилось, принаймі, біля Зарічного...

Коротко повідомив Василь Хомич і про свою родину – про сімейному житті, у нього все склалося гаразд: разом з дружиною виховали трьох дітей – два сини і дочку, які сьогодні є їхньою підтримкою, опорою та гордістю своїх батьків. Всім трьом дали вищу освіту. Сини вже одружені і обоє проживають на Волині, один із них, до речі, викладає у Луцькому національному університеті імені Лесі Українки, де раніше й сам вчився. Дочка ще не заміжня, працює психологом в Рівному. Тішиться ліквідатор і 5-ма своїми внуками, а отже є заради кого жити, любити і радіти життю, навіть попри негаразди зі здоров'ям, яке підірвав Чорнобиль.

... Цьогоріч минуло вже три десятиліття після трагічної аварії на ЧАЕС, але біль багатьох досі не вщухає. Біль чорнобильців-ліквідаторів, яких ця невидима та страшна радіація торкнулася найбільше, біль тих, хто втратив рідних, тих, хто мешкає в забрудненій зоні, де і сьогодні відгомін ядерної катастрофи негативно впливає на здоров'я та життя сотень тисяч людей. І ще не один десяток літ ми відчуватимемо на собі наслідки цієї трагедії. Але ці наслідки могли бути ще набагато більшими і гіршими, якби не мужність та самопожертва тих людей, яких ми називаємо ліквідаторами. І тому велика шана і уклін до землі всім їм.

Сергій ТИШКОВЕЦЬ